

Άνω Πεδινά

ΚΕΙΜΕΝΟ : **ΘΕΟΦΙΛΟΣ Δ. ΜΠΑΣΓΙΟΥΡΑΚΗΣ**
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : **ANNA A. ΚΑΛΑΪΤΖΗ**

Πέρασαν κιάλας πέντε χρόνια, από τότε που ήρθε στο φως το πρώτο άρθρο στο περιοδικό για το Ζαγόρι. Ένα άρθρο για το γραφικό και φιλόξενο Κουκούλι, που σηματοδότησε την απαρχή ενός πολύχρονου οδοιπορικού στον πιο ιδιαίτερο τόπο της Ελλάδας. Σήμερα, πέντε χρόνια μετά, τα συναισθήματά μας για τον τόπο παραμένουν αναλλοίωτα. Καθώς ξεκινάει η ετοιμασίες για ένα νέο ταξίδι στο Ζαγόρι, δεν μετριέται η χαρά μας. Είναι η χαρά που νιώθουμε όλοι, όταν πάμε να ξαναβρούμε έναν φίλο, παλιό και αγαπημένο. Που, όσο κι αν αλλάζει λίγο με το πέρασμα του χρόνου, παραμένει πάντα πιστός και σταθερός.

ΣΤΑ ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ

Μια 20 ετία πριν τα Άνω Πεδινά ζούσαν ακόμη στην αφάνεια, στις παρυφές της τουριστικής ανάπτυξης που είχε αρχίσει στο Ζαγόρι. Ελάχιστα αυτοκίνητα ξεσπράτιζαν από τη μακρόστενη πεδιάδα προς τα Άνω Πεδινά.

Και για ποιο λόγο να το επιχειρούσαν άλλωστε; Εκτός από ένα μπακαλικάκι - καφενεδάκι πάνω από την πλατεία και δυο - τρία ταπεινά ενοικιαζόμενα δωμάτια, δεν είχε ο τόπος να προσφέρει τίποτε άλλο. Διατηρούσε βέβαια την αθωότητα και την παρθενική του ομορφιά, μα αυτά τα χαρίσματα ελάχιστους συγκαίνουσαν επισκέπτες.

Τότε, και συγκεκριμένα το 1987, η αρχιτέκτων και γεωγράφος **Ελένη Παγκρατίου** δημιούργησε το "ΣΠΠΙ ΤΟΥ ΟΡΕΣΤΗ", έναν ξενώνα - πρότυπο, όχι μόνον για την περιοχή και την εποχή του αλλά και με αίγλη που αποδείχθηκε υπερτοπική και διαχρονική. Αυτό ήταν! Οι πρώτες βάνες είχαν θεθεί. Ήταν πια θέμα χρόνου για να μοιραστούν και τα Άνω Πεδινά ένα μέρος από τη διασημότητα και τη φήμη των - ήδη - πασίγνωστων χωριών του Ζαγοριού.

Είτε από τα Γιάννενα φτάνει κανείς στα Πεδινά είτε από την Κόνιτσα η εικόνα είναι περίπου η ίδια: μια γλυκύτατη πεδιάδα ανάμεσα σε λόφους, καταπράσινη και επίπεδη, η μεγαλύτερη του Ζαγοριού. Ανάμεσά της διακρίνονται πού και πού τούφες λευκές. Είναι οι ράχες των προβάτων και των - λιγότερων - κατσιών, που βόσκουν ανέμελα στο τρυφερό χορτάρι. Γι'

Ο λόφος του Προφήτη Ηλία

προσφέρει μια ευρύτατη θέα στον οικισμό και στον κάμπο των Άνω Πεδινών.

Αν και η κτηνοτροφία τα τελευταία χρόνια έχει συρρικνωθεί σε σχέση με το παρελθόν, οι Βουκολικές στιγμές εξακολουθούν να αποτελούν καθημερινό φαινόμενο στον κάμπο των Πεδινών

Εξαιρετικό αλώνι ένα από τα πολλά στα Α.Πεδινά, ενδεικτικό της άμεσης σχέσης του τόπου με την καλλιέργεια της γης.

αυτή την πεδιάδα έγραφε το 1870 στα "Ζαγοριακά" του ο **Λαμπριδής**: "Ευρύς και εκτεταμένος ορίζων και διηκεής γλόη της παρακείμενης πεδιάδας καθιστώσι ταύτην τερπνήν. Είναι δε εκ των πλουσιωτέρων, των μάλλον ανεπτυγμένων και των παραγουσών παντός σχεδόν είδους προϊόντα, χάρις εις την μεγίστην φιλοπονίαν των κατοίκων. Ούτοι διακρίνονται ιδίως επί ανοστηρά οικονομία, τιμότητι και δραστηριότητι".

Αυτή η αφθονία των σιτηρών, που εκαλλιεργούντο και μέχρι πριν λίγες δεκαετίες, εξηγεί την παρουσία τούσων πολλών αλωνιών, τόσο στα Άνω όσο και στα αντικρινά Κάτω Πεδινά. Σήμερα βέβαια οι αγροτικές καλλιέργειες έχουν δώσει σε μεγάλο βαθμό τη θέση τους στην κτηνοτροφία αιγοπροβάτων που, λίγα χρόνια πριν, έφταναν τις 10.000 στην πεδιάδα.

Από τότε όμως υπάρχουν τα Άνω Πεδινά; Ο ακριβής χρόνος κατοίκησης του οικισμού δεν είναι γνωστός, η πρώτη όμως γραπτή ανα-

φορά ανάγεται στο **1361**. Αναφέρει σχετικά ο Λαμπριδής: "Εν τινι χρυσοβούλλω εκδοθέντι τω έτει 1361 υπό δεσπότην Συμείων του Παλαιολόγου του Σέρβου φαίνεται, ότι την κομμόπολιν ταύτην... ενέμετο ο μέγας Κοντόσταυλος Ιωάννης Τσάφας Ουρσίνοσ, ανήρ βαθυκτήμων και επίσημος".

Σχετικά με την ονομασία του τόπου γράφει ο Λαμπριδής, ότι "εν τινι ανασκαφή, γενομένη εσχάτως προς ανέγερσιν οικίας, ευρέθη σταυρός εν ώ **Στούδενα** (ψυχρός τόπος) η κομμόπολις αυτή αποκαλείται".

Η αρχική λοιπόν ονομασία "**Στούδενα**" ή "**Σουδενά**", πιθανότατα σλαβική, σήμαινε "ψυχρός τόπος" εξαιτίας της ρεματίας, που από ΒΑ προς ΝΔ διασχίζει το χωριό και διοχετεύει ρεύματα ψυχρών βορείων ανέμων από τα ψηλόμετα των βουνών προς την πεδιάδα. Το **1928** το χωριό μετονομάστηκε "**Άνω Κάμπος**" και το **1929** πήρε την τελική του ονομασία "**Άνω Πεδινά**".

Περιγράφοντας την τοπογραφία του οικισμού ο Λαμπριδής αναφέρει, ότι

"η κοιμόπολις αυτή, κειμένη εις τους πρόποδας πέντε λόφων, έχουσα διαστήματα μεταξύ των οικιών, μεγάλα, και περικνυλουμένη πανταχόθεν υπό καρμών, δρυών και άλλων δένδρων, μακρόθεν παρίσταται αξιοθέατος. Διασχίζεται δε υπό λάκκου, δι ου ύδωρ άφθονον διερχόμενον προ ολίγων ετών, επήνεγκε καταστροφήν κήπων και οικιών".

Ο σπουδαίος ιατροφιλόσοφος και ιστορικός της Ηπείρου **Ι. Λαμπριάδης**, που είχε γεννηθεί στα Α. Πεδινά, επαινεί το νερό της πατρίδας του λέγοντας, ότι "μεταξύ των χωριών, ον οι κάτοικοι διαυγές και άριστον ύδωρ εξ ομβροδεκτών πίνουσι, διακρίνονται τα Άνω Σουδενά, ένθα τουλάχιστον 38 δεξαμενάι υπάρχουσι". Δεν παραλείπει όμως να αναφερθεί και στην σπανιότητα των ξύλων αφού, σε αντίθεση με τα δασωμένα χωριά του Ανατολικού Ζαγοριού, συγκαταλέγει τα Σουδενά μεταξύ των κοινοτήτων "αίτινες στερούνται και των προς θέρμανσιν ξύλων, άπερ δι αγώνων και δαπανών προμηθεύονται".

Ενδιαφέρουσα είναι η πληθυσμιακή εξέλιξη που είχε ο οικισμός. Η πρώτη αναφορά γίνεται στα 1687, όταν το χωριό αριθμούσε 27 οικογένειες. Το 1735 είχαν απομείνει μόνον 17, αφού 10 οικογένειες είχαν μεταναστεύσει στην **Φοινίκη**, χωριό των Φιλιατών. Αιτία υπήρξε μια αιματηρή διαμάχη για κτηματικές διαφορές ανάμεσα σ' έναν Πανωσουδενιώτη και Βιτινούς τσομπάνηδες. Από το βιβλίο του **Ευρυπίδη Μακρή** "Ζαγοροχώρια" πληροφορούμαστε, ότι πριν λίγα χρόνια οι σημερινοί Πανωσουδενιώτες πήγαν στη Φοινίκη, όπου τους έγινε συγκινητική υποδοχή από τους απογόνους των παλιών μεταναστών. Περί τα τέλη του 19ου αιώνα τα Α. Σουδενά διανύουν περίοδο ακμής, με πληθυσμό 800 κατοίκων. Το 1913, με την απελευθέρωση, εξακολουθούν να έχουν 600 κατοίκους, με 52 παιδιά σε Αρρεναγωγείο και Παρθεναγωγείο. Με την σταδιακή όμως εγκατάλειψη των αγροτικών και κτηνοτροφικών ενασχολήσεων και την μετανάστευση στα αστικά κέντρα ο πληθυσμός φθίνει. Σήμερα οι μόνιμοι κάτοικοι δεν ξεπερνούν τους 70, ενώ ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του '90 το σχολείο είναι κλειστό. Ακόμα κι έτσι όμως τα Α. Πεδινά θεωρούνται, συγκριτικά με άλλα, από τα πιο ζωντανά χωριά του Ζαγοριού. Και εξακολουθεί πάντα να λειτουργεί - έτω και με πολύ λιγότερες μαθήτριες απ' ό,τι στο παρελθόν

- η **Λαμπριάδεις Οικοκυρική Σχολή**, που ιδρύθηκε το 1934 από τον **Ι. Λαμπριάδη**. Στεγάζεται σε μεγαλόπρεπο πετρόχτιστο οίκημα στην είσοδο του χωριού και παροέχει στις μαθήτριες στέγη, τροφή, μαθήματα Δημοτικού Σχολείου και παράλληλη εκπαίδευση σε κέντημα, ραπτική και αργαλειό. Πρόεδρος της Σχολής είναι ο εκάστοτε **Μητροπολίτης Ιωαννίνων**.

ΜΙΑ ΠΕΡΙΔΙΑΒΑΣΗ ΣΤΑ ΑΝΩ ΠΕΔΙΝΑ

Σε μια διάσημη τουριστική περιοχή, όπως είναι το Ζαγόρι, οι εξελίξεις τρέχουν με βήματα γοργά, υπακούουν στην ανάγκη εξυπηρέτησης ολοένα και μεγαλύτερου αριθμού επισκεπτών. Ωστόσο, διατηρείται ένας αποδεκτός σεβασμός στην παραδοσιακή φυσιογνωμία του τόπου, σε αντίθεση με την βαρβαρότητα που έχει ισοπεδώσει αρχιτεκτονικά, περιβαλλοντικά και αισθητικά αναρίθμητους - πρώην πανέμορφους - τόπους στην Ελλάδα. Το Ζαγόρι υπήρξε τυχερό και, με ελάχιστες απώλειες, τέθηκε νορίς κάτω από την προσπάσια του νόμου, που διαφύλαξε τον παραδοσιακό του χαρακτήρα. Αρχικά με το Διάταγμα του 1979 και στη συνέχεια με τροποποιήσεις, που όρισαν πολύ αυστηρότερους όρους δόμησης.

Προγενέστερη του νομοθετικού πλαισίου είναι - προφανώς - μια κατοικία σε περίοπτη θέση των Α. Πεδινών, που η αρχιτεκτονική της ξενίζει δυσάρεστα και δεν συμβαδίζει με την συνολική εικόνα του χωριού. Μικρό το κακό, όπως και οι ελάχιστες τσίγκινες σκεπές σε βοηθητικούς χώρους κάποιων σπιτιών. Παρά την έξαρση της η οικοδομική δραστηριότητα, τόσο στην είσοδο όσο και στο εσωτερικό του οικισμού, δεν μας ενοχλεί. Η τοιχοποιία είναι σε γενικές γραμμές επιμελημένη αν και οι διαφορές της, είναι εμφανείς σε σύγκριση με αυτήν των παλαιότερων κτισμάτων.

Στη δεξιά πλευρά της εισόδου του χωριού δεσπόζει πάντα, αναλλοίωτη από το χρόνο, η περίτεχνη φρουριακή περίφραξη της **Μονής της Ευαγγελίστριας**.

Αν και με πολύ λιγότερες μαθήτριες από άλλοτε, η Λαμπριάδεις Οικοκυρική Σχολή εξακολουθεί να επιτελεί το σημαντικό της έργο.

Αρχοντικό του 19ου αιώνα δίπλα στην πλατεία, που σήμερα στεγάζει ένα από τα πολλά και καλά καταλύματα των Άνω Πεδινών.

Πέτρα περίτεχνα δουλεμένη στους τοίχους και στις στέγες, άπλετο φως και ανθρώπινα μεγέθη σε όλα τα σπίτια του αμφιθεατρικού οικισμού των Άνω Πεδινών.

Με σύγχρονης κατασκευής αλλά ωραίο κάλντερίμι φτάνουμε μπροστά στο περιτείχισμα, έναν πανύψηλο και σπιβαρό τοίχο με εξαιρετική τοιχοποιία από γκρίζα πέτρα, χωρίς συνδετικό κονίαμα. Χαμηλώνουμε το κεφάλι για να περάσουμε από την καμάρα της πύλης και βρισκόμαστε στον πλακόστρωτο αύλειο χώρο της μονής. Η μόνη αλλαγή από την τελευταία φορά, είναι η απουσία του ανθρώπινου παράγοντα, αφού οι λίγες μοναχές που μας είχαν τότε καλοδεχτεί, έχουν εδώ και μερικά χρόνια εγκαταλείψει το μοναστήρι.

Η Μονή της Ευαγγελίστριας, που ιδρύθηκε το 1647 και ανακαινίστηκε το 1786, αποτελούσε για πολλά χρόνια το πνευματικό λίκνο της ευρύτερης περιοχής. Εδώ έμαθε τα πρώτα του γράμματα ο, γεννημένος το 1760 στα Α. Σουδενά, περίφημος λόγιος **Νεόφυτος Δούκας**, βαθύς γνώστης, και δάσκαλος των αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων. Ήταν θεομύθιος θιασώτης της αρχαϊζουσας

γλώσσας και δίδαξε στη Βιέννη και στο Βουκουρέστι, όπου είχε 400 μαθητές. Από το 1805 ως το 1842 έγραψε **70 βιβλία**, που μάλιστα τα δημοσίευσε με δικές του δαπάνες 150.000 φράγκων και στη συνέχεια τα εδώρισε. Ο Λαμπρίδης αναφέρει ένα περιστατικό από τα χρόνια της νεότητας του Νεόφυτου Δούκα στο μοναστήρι: *"Ερώσας ούτος προς τον ηγούμενον της μονής Ευαγγελιστορίας και βαναύσως υπ' αυτού δαρείς, ως μη δυνηθείς να περισυναγάγη ημέραν τινα πάντας τους βόας της μονής, απήλθε κατ' αρχάς εις Μέτσοβον, ίνα εκπαιδευθή, ποριζόμενος τα προς το ζην εκ της ιερωσύνης του, ακολουθώς εις Ιωάννινα και εις Βουκουρέστιον. Ην δε φιλότιμος, ενσεβής, φιλόπονος μάλιστα και ανεξίκακος"*.

Μ' ένα τεράστιο κλειδί ξεκλειδώνουμε την αυθεντική, βαριά πόρτα του Καθολικού, από την επιφάνεια της οποίας εξέχουν πάνω από 150 ογκώδη, πλατυκέφαλα καρφιά. Ο σταυροειδής με τρούλο ναός είναι κατάγραφος με τοιχογραφίες υψη-

λής τέχνης. Μέχρι ύψους 3 - 4 μέτρων από το έδαφος η υγρασία έχει προκαλέσει αρκετές φθορές, ενώ πιο πάνω οι τοιχογραφίες διατηρούνται σε πολύ καλή έως άριστη κατάσταση. Το ξυλόγλυπτο τέμπλο είναι επιβλητικό, με βαθύ σκάλισμα εξαιρετικής τέχνης και απεικονίσεις φυτικού διακόσμου, ζώων και δικέφαλων αετών.

Στις εγκαταστάσεις της μονής περιλαμβάνονται κελιά, αρχονταρίκι, τράπεζα και θαυμάσια πετρό-

χιστη στέρνα στην αυλή. Κάτω από ένα τμήμα των κελιών υπάρχει υπόγειος θολοσκέπαστος χώρος μεγάλων διαστάσεων. Εδώ σώζεται ένας τεράστιος ξύλινος κάδος κρασιού, παμπάλαια μπακιρένια καζάνια τσίπουρου και ακόμη οι κυλινδρικές πέτρες που χρησιμοποιούνται για να κάθονται πάνω τους στη σειρά οι μαθητές.

Μετά τη μονή βρίσκεται η είσοδος των Α. Πεδινών, όπου έχει μεταφερθεί το τουριστικό κέντρο του χωριού με κάποια καταλύματα, τρεις ταβέρνες και χώρο στάθμευσης. Αμέσως μετά αρχίζει ο πολύ ανηφορικός ταμειντόδρομος, που με διεύθυνση ΝΔ - ΒΑ διασχίζει κατά τον διαμήκη άξονα τον οικισμό των Α. Πεδινών.

Με ξεναγό μας τον **Βασίλη Λόνο**, Πρόεδρο του Πολιτιστικού Συλλόγου των Πανωσουδειωτών, παίρνουμε τον ανήφορο. Στ' αριστερά του δρόμου συναντάμε το πατρογονικό σπίτι του Βασίλη, κτίσμα του 1864 με όλα τα χαρακτηρι-

Η περίφημη Μονή της Ευαγγελίστριας, θρησκευτικό και πνευματικό λίκνο του τόπου από το 1647

Τεράστιος κάδος στα υπόγεια κελιά της Μονής. Στο παρελθόν κάποια μικρά παιδιά μάθαιναν εδώ τα πρώτα γράμματα.

Εσωτερικό του καθολικού με το περίφημο τέμπλο και τον έξοχο αγιογραφικό διάκοσμο.

στικά του Ζαγορίσιου σπιτιού: χοντρούς πέτρινους τοίχους, σιδεριές στα παράθυρα, πλακόστρωτο δάπεδο στο ισόγειο, τζάκια επιδαπέδια, παραδοσιακά ταβάνια με πηχάκια, μισάντρες, μπάσια και παμπάλαιες ντουλάπες. Στον αύλειο χώρο υπάρχει στέρνα από τις μεγαλύτερες του χωριού. Στην αντικρινή πλευρά του δρόμου σώζεται το σπίτι των απογόνων του Λαμπριδίου.

Χαρακτηριστικές λεπτομέρειες από το εσωτερικό του σπιτιού του Βασίλη Δόνου, του 1864.

Καμπαναριό του πολιούχου ναού του Αγίου Δημητρίου, κτίσμα του 1874, που συμπυκνώνει όλη την τέχνη των Ηπειρωτών μαστόρων της πέτρας.

Λίγο πιο πάνω προβάλλει ο ναΐσκος της **Μεταμόρφωσης του Σωτήρος** με ωραία κόγχη ιερού. Από εδώ ξεκινάει δύσβατο μονοπάτι που οδηγεί στον λόφο του **Προφήτη Ηλία**, με θέα στο μεγαλύτερο τμήμα του χωριού.

Μετά την Μεταμόρφωση συναντάμε το κτίριο του παλιού Παρθεναγωγείου, μεγάλο διώροφο, με εξαιρετική τοιχοποιία και τόξα σε πόρτες και παράθυρα. Όταν, άγνωστο πότε, ολοκληρωθούν οι εργασίες ανάπλασης, θα αξιοποιηθεί το κτίριο με την στέγαση Συνεδριακού Κέντρου.

Συνεχίζοντας τον κεντρικό ανηφορικό δρόμο, αφιερωμένο στον Νεόφυτο Δούκα, φτάνουμε σε

ελάχιστα λεπτά στην πρώτη από τις δυο πλατείες χωριού. Είναι στρωμένη με ορθογώνιες πλάκες και στο κέντρο της επιβάλλεται, με τον ογκώδη κορμό και τα πλούσια κλαδιά του, ένα αιωνόβιο πλατάνι. Μια μικρή πέτρινη πλάκα ενσωματωμένη στον κορμό αποδεικνύει την ηλικία και αυτόν που φύτεψε το δέντρο: "*φυτευθείς υπό Αναστασίου Ζέρα το 1819*", κάτι που προκύπτει και από την σχετική αναφορά στην ιστορία του Λαμπριδίου. Την φυσιογνωμία του μεγάλου αυτού ιατροφιλόσοφου και ιστορικού τίμησε η γενέτειρά του με προτομή, που είναι στημένη στην πέσος επόμενη πλατεία, του **Σπυρίδωνος Δούβρη**. Πίσω από την προτομή του Λαμπριδίου ορθώνεται, με χρονολογία ανέγερσης 1874, το καμπαναριό της αντικρινής κεντρικής εκκλησίας του Αγ. Δημητρίου. Η πλατεία αυτή, στρωμένη με ακανόνιστες πλάκες, είναι διπλάσια περίπου σε έκταση από την προηγούμενη, υπολείπεται όμως

Ένα από τα πολλά συγγράμματα του Νεόφυτου Δούκα, αρχών του 19ου αιώνα, που παρ' όλη την φθορά του χρόνου, σώζονται ακόμη στην ομώνυμη Δημοτική Βιβλιοθήκη των Α.Πεδινών.

Στενό δρομάκι σ' ένα από τα υψηλότερα σημεία των Α. Πεδινών. Είναι χαρακτηριστική η φάλτσα κατασκευή στους εξωτερικούς τοίχους, που διευκόλυνε την διάβαση των φορτωμένων ζώων.

αρκετά σε γραφικότητα.

Απέναντι από την πλατεία βρίσκεται το Δημοτικό Σχολείο των Άνω Πεδινών, ένα πετρόχτιστο κτίριο με χρονολογία αρχικής κατασκευής 1843 και χρονολογία ανακαίνισης 1909. Στις αρχές της δεκαετίας του '90 σίγησαν οι φωνούλες και των τελευταίων παιδιών. Οι άδειες αίθουσες, με ό,τι έχει απομείνει, αποτελούν απλά την μακρινή ανάμνηση μιας ολόκληρης εποχής, μιας περιόδου γεμάτης μάθηση και γνώση που, αφού διατηρήθηκε ζωντανή για ενάμιση αιώνα, έσβησε στις μέρες μας. Σε μια αίθουσα, ωστόσο, υπάρχει κάτι που αποπνέει μιαν αίγλη αξεπέραστη. Είναι η **Βιβλιοθήκη του Νεόφυτου Δούκα**, ή μάλλον, ό,τι μπόρεσε να σωθεί από το πνευματικό κληροδότημα του μεγάλου αυτού ανδρός στους συντοπίτες του. Αναφέρει σχετικά ο Λαμπριδής: "*Ο Νεόφυτος Δούκας προσέφερε το 1832 στο Σχολείο 1950 γρόσια, καθώς και συλλογή βιβλίων αξίας 3000 γροσίων προς καταρτισμόν βιβλιοθήκης. Ταύτα δε τα βιβλία εγένοντο βαθμηδόν ανάρπαστα*

κατά το μέγιστον μέρος υπό τε των διδασκάλων και άλλων λογίων".

Αυτό που απέμεινε λοιπόν, μετά την ληλάτηση των διδασκάλων και των άλλων λογίων, το έχουμε μπροστά μας στις γυάλινες προθήκες. Φύλλα κιτρινωμένα, εξώφυλλα φθαρμένα ή εξαφανισμένα, δεσύματα παμπάλαια, ράγες δερματόδετες που μετά βίας συγκρατούν τις εσωτερικές σελίδες. Σελίδες γεμάτες με την συμπυκνωμένη σοφία μερικών από τους επιφανέστερους σκαπανείς του πνεύματος: **Βυζάντιο Σκαρλάτο, Άνθιμο Γαζή, Νεόφυτο Δούκα, Ευγένιο Βούλγαρη, Αδαμάντιο Κοραή, Αλέξανδρο Ραγκαβή** και τόσους ακόμα άλλους, Έλληνες και ξένους. ... Λατινικά, ιταλικά, γαλλικά, ελληνικά, αρχαίοι Έλληνες συγγραφείς, λεξικά, γραμματικές, βιβλία ιστορικά, φιλοσοφικά, εκκλησιαστικά, γεωγραφικά, μαθηματικά, ιατρικά, ένας αληθινός ωκεανός γνώσης που παραμένει ανεκμετάλλετος και άγνωστος. Χρονολογίες έκδοσης μουσειακές, με παλαιότερη μια του **1673**, πολλές του 18ου αιώνα και πάμπολλες του 19ου και των αρχών του 20ου.

Εκδοτικοί οίκοι θρυλικοί με έδρα τη Βενετία, Λειψία, Παρίσι, Λονδίνο, Μιλάνο, Φλωρεντία, Βιέννη, Ιεροσόλυμα, Τεργέστη και ακόμη Κων/πολη, Σμύρνη, Μόσχα, Ερμούπολη, Αίγινα, Κέρκυρα, Αθήνα... Τα επιφανέστερα τυπογραφεία της εποχής εκπορεύονται στους πάνω από 500 τίτλους αυτού του άγνωστου θησαυρού των Α. Πεδινών. Φυλλομετρούμε με ευλάβεια μερικά από τα βιβλία με τα ιδιαίτερα αυτά χαρτιά και τους τυπογραφικούς χαρακτήρες που δεν υπάρχουν πια. Ύστερα ευχαριστούμε τον **Παναγιώτη Τσουμάκη**, Πρόεδρο του Διοικητικού

Συμβουλίου της βιβλιοθήκης "Νεόφυτος Δούκας" και συνεχίζουμε την περιήγησή μας στο χωριό.

Πολύ γρήγορα συναντάμε αριστερά μας την εκκλησία της **Κοίμησης της Θεοτόκου**, πετρόχτιστη, πλακοσκεπάσπη, σ' ένα από τα υψηλότερα σημεία του οικισμού. Από εδώ, δύσβατα τώρα πια και μη σηματοδοτημένα μονοπάτια, οδηγούσαν άλλοτε, είτε προς τα ΒΔ στον **Ελαφότοπο** είτε προς τα Α στο **Μονοδέντρι** και στη **Βίτσα**.

Ο δρόμος κατευθύνεται δεξιά, περνάει ανάμεσα από ωραία σπίτια, με φάλτσες τις γωνίες των εξωτερικών τοίχων, προνοητικότητα συνηθισμένη των μασπόρων της Ηπείρου για να μην βρίσκουν στις γωνίες τα φορτώματα των ζώων. Έχουμε ήδη φτάσει στην τοποθεσία "**Αλεξόπλενα**", σε υψόμετρο που ξεπερνάει τα 1000 μ. Λίγο πιο πάνω στα Α βρίσκεται η περιοχή "**Παλιάμπελα**". Σύμφωνα με τον Λαμπριδίη: "*Εκείτο κατ' αρχάς το χωρίον τούτο παρά την θέσιν "Παλιάμπελα", ένθα ου μόνον λόγχοι και ξίφη Ρωμαϊκά ευρέθησαν αλλά και νόμισμά τι Ελληνικόν μεγάλης αξίας*". Πάνω από τα Παλιάμπελα ορθώνονται οι ράχες του **Κόζακα**, με ορατά ακόμη τα ίχνη της φωτιάς, που 6 περίπου χρόνια πριν έκαψε το δάσος από σφενδάμια και πουρνάρια.

Βαδίζουμε για λίγο ως την άκρη του οροπεδίου, ανάμεσα από μερικά ερειπωμένα σπίτια και αλώνια. Όλο το χωριό απλώνεται στα πόδια μας. Όπως σημειώνει ο αρχιτέκτονας **Χρήστος Στρατσιάνης**: "*ο αρχικός πυρήνας του σημερινού οικιστικού ιστού εντοπίζεται στο υψηλότερο τμήμα του οικισμού, ανατολικά της χαράδρας, σε σημείο προσήλιο που δεν είναι ορατό από το δρόμο. Η επιλογή προφανώς έγινε για λόγους ασφαλείας και, παρόλο που δεν σώζονται εμφανή στοιχεία οχυρωματικών κατασκευών, σε αυτό συνηγορούν μεμονωμένα πολεοδομικά και αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των κτισμάτων της περιοχής (σχετικά πυκνή δόμηση, ψηλές λιθόκτιστες μάντρες και παρουσία "μπίμτσας", τυφλού δηλαδή θολοσκεπούς χώρου κάτω από το δάπεδο του ισογείου σε όλα σχεδόν τα σπίτια). Αξίζει να σημειωθεί, ότι η θέση αυτή της αρχικής εγκατάστασης είναι έξω από τον κύριο κορμό της χαράδρας και συνεπώς δεν επηρεάζεται σημαντικά από τα ψυχρά ρεύματα*

της χαράδρας του Βίκου".

Μερικές δεκάδες μέτρα πιο πέρα βρίσκεται το ωραίο εξωκκλήσι του **Αϊ - Γιώργη**. Μια εντοιχισμένη πλάκα αναφέρει, ότι "*ιδρύθηκε δι' εξόδων Αναστασίας Δόνου, Αυγούστου 15 1869*". Δίπλα του δεσπόζει η μεγάλη πετρόχτιστη στέγνα που αποθήκευε βρόχινο νερό. Ολόγυρα ρίχνουν τη σκιά τους αιωνόβια σφενδάμια. 40 μέτρα πάνω από το εκκλησάκι περνάει χωματόδρομος, που μετά από 500 ακριβώς μέτρα (1000 μ. από την πλατεία) καταλήγει στη **Μονή της Αγίας Παρασκευής**, χτισμένης περί τα μέσα του 18ου αιώνα. Οι εγκαταστάσεις είναι ερειπωμένες και καλυμμένες με πουρνάρια, το καθολικό όμως είναι γενικά σε καλή κατάσταση, με θαυμάσιο πέτρινο τρούλο και πλάκες στη σκεπή. Αν και μισογκρεμισμένη η εξωτερική περιφράξη αποκαλύπτει την άριστη ξερολιθιά της τοιχοποιίας της. Η θέα από το υψόμετρο των 1100 μέτρων είναι κορυφαία προς τον κάμπο, τα Κάτω Πεδινά και τα αντικρινά βουνά.

Τελευταίο επισκεπτόμαστε τον ναό του πολυύχου **Αγ. Δημητρίου**, σταυροειδή με τρούλο, χτισμένο το **1772**, ενώ ο εξωνάρθηκας και ο περιβόλος φέρουν χρονολογίες **1858** και **1863**. Το επιχρυσωμένο τέμπλο είναι μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας, με κάποιες φορητές εικόνες από το 1811. Οι τοίχοι είναι κατάγραφτοι από τοιχογραφίες, που διατηρούνται γενικά σε καλή κατάσταση. Σ' ένα σημείο του νότιου τοίχου απεικονίζεται ο **Νεομάρτυρας Γεώργιος** ο εξ Ιωαννίνων, φορώντας φέσι στο κεφάλι.

Το τελευταίο μας βράδυ είναι αφιερωμένο σε γεύσεις φυσικές. Στο εστιατόριο του ξενώνα "**ΠΟΡΦΥΡΟ**", δίπλα στην πλατεία, δοκιμάζουμε εξαιρετική μανιταρόπιτα, μανιτάρια με κρέας και σαλάτα μανιτάρια, από τα άγρια μανιτάρια των βουνών του Ζαγοριού, που με τεράστια εμπειρία και μεράκι συλλέγει και συσκευάζει στην μονάδα του στα Κάτω Πεδινά ο **Βασίλης Παπαρούνας**. Επιφυλασσομάστε σύντομα να παρουσιάσουμε αυτή την μοναδική δραστηριότητα μαζί με ένα άρθρο για τα Κάτω Πεδινά.

ΝΔ εξωτερική όψη του Αγ. Δημητρίου με την εξαιρετη τοιχοποιία, τον τρούλο και τις χαρακτηριστικές αψίδες στον εξωνάρθηκα.

Τμήμα από τον χάρτη “Ηπειρος” των Τουρ. Εκδόσεων Θ. Ζουμπουλάκη.

ΑΠΟΣΤΑΣΕΙΣ

Κόνιτσα: 35χλμ, Ιωάννινα 35χλμ,
Θεσ/νίκη 315χλμ, Αθήνα 470 χλμ.

ΔΙΑΜΟΝΗ

- "Πρίμουλα", τηλ.: 26530 71133
- "Πορφυρόν", τηλ.: 26530 71579
- "Το Αμελικό", τηλ.: 26530 71501
- "Το σπίτι του Ορέστη", τηλ.: 26530 71202
- Παναγιώτη Ξάνθου, τηλ.: 26530 71281
- Δεμάτη Γεωργίου, τηλ.: 26530 71248
- "Το παραδοσιακό σπίτι", τηλ.: 26530 71209
- "Το Αλώνι", τηλ.: 26530 71216 & 71291

ΕΣΤΙΑΣΗ

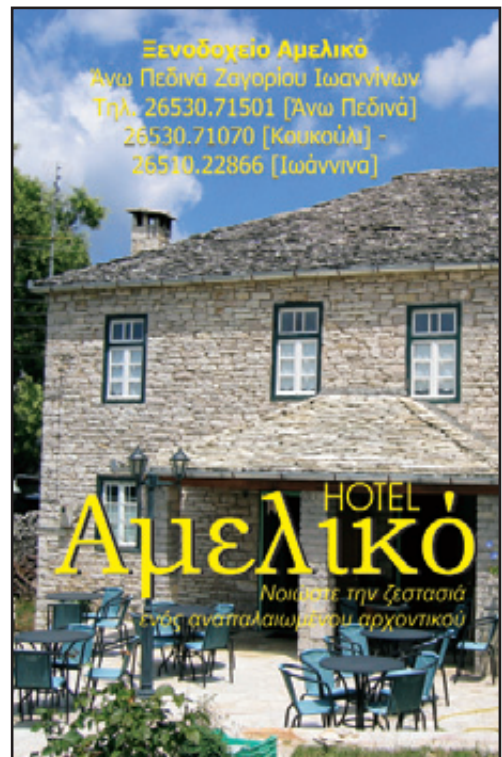
- Σωτηρία Τσιγαρά, τηλ. 26530 71209
- "Πορφυρόν", τηλ.: 26530 71579
- "Το σπίτι του Ορέστη", τηλ.: 26530 71202
- "Τα Σουδενά", τηλ.: 26530 71209
- Κωνσταντίνου Ξάνθου, τηλ.: 26530 71289
- Λάμπρου Αχνούλα, τηλ.: 26530 71216

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ ΘΕΡΜΑ

Τον ξενώνα **ΠΡΙΜΟΥΛΑ** και συγκεκριμένα τον **Χρήστο Στρατοιάνη** και το ευγενικότατο προσωπικό του ξενώνα για την έξοχη φιλοξενία. Τον **Βασίλη Δόνο**, Πρόεδρο του Πολ. Συλλόγου Πανωσουδενιωτών και τον **Παναγιώτη Τσουμάνη**, Πρόεδρο της Δημοτικής Βιβλιοθήκης "ΝΕΟΦΥΤΟΣ ΔΟΥΚΑΣ", για τις σημαντικές τους βοήθειες. Τον **Βασίλη Παπαρούνα** και τον **Γιάννη Κυρλιγκίτση** για τη "βραδιά μανταριού". Τέλος, ιδιαίτερα ευχαριστούμε την **Μητρόπολη Ιωαννίνων**, για την πρόθυμη παραχώρηση άδειας φωτογράφισης των εσωτερικών της Μονής Ευαγγελίστριας και Αγ. Δημητρίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ♦ Ι. Λαμπρίδη, "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΑΓΑΘΟΕΡΓΗΜΑΤΑ" και "ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΑ ΜΕΛΕΤΗΜΑΤΑ", εκδ. ΕΤΑΙΡ. ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ, Ιωάννινα 1971, 1993.
- ♦ Ε. Π. Μακρή, "ΤΑ ΖΑΓΟΡΟΧΩΡΙΑ, Ιστορική Αναδρομή, Τουριστική περιήγηση", Ιωάννινα 1996.

Ξενώνας ΠΟΡΦΥΡΟΝ

Photography: Anne Baker

Η πρώτη εντύπωση που αποκομίζω, βλέποντας για πρώτη φορά, το αρχοντικό «ΠΟΡΦΥΡΟΝ» είναι η αρχιτεκτονική του και το έντονο κόκκινο χρώμα του.

Το οίκημα χρονολογείται από το 1860 και ανακαινίστηκε, με πολύ μεράκι και σεβασμό στην παράδοση, από τη Ρίτα και το Γιάννη Κιρλιγκίτσιου, διατηρώντας όλη την παλιά του αρχοντιά: Την εσωτερική ξύλινη σκάλα του, τα ξύλινα πατώματα και τα ξυλόγλυπτα κεντητά ταβάνια.

Το αρχοντικό έχει οκτώ δωμάτια όλα φωτεινά με μεγάλα παράθυρα και τα πέντε με τζάκι. Το ένα δωμάτιο μεζονέτα με εσωτερική σκάλα για οικογένεια πέντε ατόμων. Ένα τρίκλινο και τα έξι δίκλινα. Όλα με δικά τους μπάνια, τα δύο με τζακούζι. Όλα διαθέτουν T.V, τηλεφώνο και service.

Στο καθιστικό με το τζάκι μπορείτε να απολαύσετε το ποτό σας, ντόπιο τοπίουρο και μεγάλη ποικιλία λικέρ από τα χέρια της Ρίτας. Εδώ σερβίρεται το πρωινό με φρέσκο χυμό, κέικ, χειροποίητες μαρμελάδες, αυγά χωριάτικα, μέλι, τυριά, γιαούρτι και ολλανδέζικες τηγανίτες φτιαγμένες από την Ρίτα.

Στο εστιατόριο ο Γιάννης θα σας ικανοποιήσει με τα παραδοσιακά μαγειρευτά του από ντόπια κρέατα και χορταρικά.

Στην αυλή του αρχοντικού την άνοιξη και το καλοκαίρι μπορείτε να απολαύσετε τον καφέ, το πρωινό και το φαγητό σας.

Άνω Πεδινά

Τηλ: 26530 71579, 6945783290

www.porphyron.com, info@porphyron.com